

znamenja teksta, po drugi strani pa omogoča sklenjenost pesemskega besedila, sestavljena iz raznorodnih detajlov.

L. Pszczołowska je v predavanju *Metafore dźwiękowe w poezii i ich motywacja* najprej razmejila funkcijo ponavljanja fonema v prozi in poeziji na osnovi odlomka iz Prusovega Konkursa žniwiarek in Kasprovičeve pesmi Nurek, potem pa na primerih Iwazskiewiczevih, Czechowiczevih in Mickiewiczevih verzov ugotovila semantično vrednost ponavljanj fonema, skupine fonemov in zloga.

Kolektivno delo J. Lotmana in B. Uspenskega *Mit, imja, kultura* je prebral B. Uspenski. Avtorja enačita jezik mita (morda: mitološki jezik) z jezikom otroka in na tej osnovi mit z imenom, zakaj ime se namreč v otroškem spoznavanju in ocenjevanju enači s tabujem, z enkratnostjo, nedotakljivostjo, večnostjo, z eno besedo z mitom. Jezik mita je zaprt, sebi zadosten. Tak je tudi jezik otrok. Zanimiva in po-

membna pa je ugotovitev, da jezik simbolistov prav v točki, kjer tematsko mit ustvarja, negira jezik mita. Jezik simbolistov je kulturni jezik, jezik kulture.

Sklepno predavanje M. R. Mayenowe *Probleme der Spójnoscí tekstu* je naglasilo, da vsak tekst vsebuje mnogo instrukcij in ga zato lahko transformiramo v vrsto koherentnih tekstov, katerih formula je: enotnost pripovedovalca, enotnost naslovljenca in enotnost teme. Opozorila je na možnost integracije neskljenjenih tekstov katerih formula je: enotnost pripovedovalca, enotnost naslovljenca in enotnost teme. Opozorila je na možnost integracije neskljenjenih tekstov na osnovi indeksalnih sporočil v začetku besedila in locirala tematiko naslednjega srečanja; subpozicija in implikacija v tekstu.

Referati, prebrani na konferenci, bodo v poljskem izvirniku ali poljskem prevodu natisnjeni v zborniku.

Tone Pretnar
Ljubljana-Varšava

KARINGERJEVO DARILO DVEH PREŠERNOVIH PESMI O J. N. HRADECKEM DEŽELNEMU (NARODNEMU) MUZEJU V LJUBLJANI

Med petimi Prešernovimi prigodnimi pesmimi, ki so izšle kot posebni tiski, vzbujajo večje zanimanje tisti, ki jih je zapel Janezu Nepomuku Hradeckemu, ljubljanskemu županu od 1820 do smrti 1846, zaradi številčnosti, naslovnika in ne nazadnje zaradi poti, po katerih so prišle v evidenco literarne zgodovine. Napisal mu je tri: nemški sonet (1834), nemške stance (1843) in slovensko tercinsko pesnitev (1845). Medtem ko je slednja uvrščena v skoraj vse izdaje Prešerna od leta 1866 naprej in je pesnikovo avtorstvo nesporno od vsega začetka, pa je usoda obeh nemških pesmi kaj nenavadna.

Sonet in stance so povezane z ljubljanskim streliščem, z eno izmed petih hudičevih hiš, kot ga je pesnik imenoval v epigramu Božje in hudičeve hiše v Ljubljani. Spomnil pa se ga je tudi v satirični legendi Nebeška procesija. Strelišče, v katerem so bile tudi razne slovesnosti, je bilo središče ljubljanskega družabnega življenja.

V letu 1833 so reorganizirali ljubljansko strelsko društvo in obnovili tudi strelišče. 26. maja tega leta so konstituirali novi odbor. Protektor strelišča je postal župan Hra-

decki, ravnatelj baron Vincenz v. Schweigger, tajnik pa Anton Samassa. Višji strelski mojster je bil Andrej Smole, nižji Jožef Karinger, prvi adjunkt je postal Karel Moos, drugi pa Jožef Kos.

Naslednje leto so streliško plesno dvorano polepšali, najbrž po preuredili tudi gostilniške prostore. V nedeljo, 4. maja 1834, so v streliški dvorani odkrili sliko protektorja Hradeckega, ki jo je za to priliko v olju napravil Matevž Langus. Vodja slovesnosti je bil trgovec Jožef Karinger. Za to slavje je Prešeren napisal nemško pesem: »Sonett¹ bei Gelegenheit als das Bildniss des Herrn Herrn Johann Nep. Hradecky, Bürgermeister der k. k. Provinzial Hauptstadt Laibach, k. k. Rathes, ständisch. Verordneten der landesfürstlichen Städte etc. Protector der bürgerl. Schiessstätte, auf dieser in Gegenwart sämmtl. Mitglieder der Schützen-gesellschaft, am 4. Mai 1834, aufgestellt wurde.«

¹ Sonet ob priliki, ko je bila slika gospoda Janeza Nep. Hradeckega, župana c. k. pokrajinskega glavnega mesta Ljubljane, c. k. svetnika, stanovskega odbornika deželokranjskih mest etc., pokrovitelja meščanskega strelišča, na njem v navzočnosti vseh članov strelskega društva 4. maja 1834 odkrita.

Sonet, hvalnica prizadevnemu ljubljanskemu županu, je izšel kot poseben tisk v latinici (od leta 1950 je v knjižnih izdajah). Novico o najdbi zadnje odkrite Prešernove pesmi je sporočil France Kidrič 8. 2. 1946 v Ljudski pravici (po tem povzeto v JiS XII, 64), kjer med drugim piše:

Posebno prijetno me je presenetil pa naš požrtvovalni bibliofil Štefan Tausig, ki mi je izročil za Akademijo znanosti in umetnosti list s tiskanim nemškim sonetom, ki prešernoslovce doslej ni bil znan, a ga uvršča pripisana beležka z gotovostjo med prešerniana: »Sonet za 4. maj 1834, ko so gospodu ... Hradeckemu, županu Ljubljane ... , protektorju meščanskega strelišča, tu ob navzočnosti vseh članov streliškega društva odgnrili podobo« (med tem so odkrili tak tisk tudi v Narodnem muzeju, a brez potrdila za avtorstvo). Sonet, ki je bil prilepljen na hrbet omenjene podobe na strelišču, je pomemben glede na marsikaj. Prva katica je naravnost prekucška ...

To sporočilo naj se dopolni. Univerza je v ljubljanskem Mestnem muzeju priredila v dneih od 1. do 8. februarja 1946 Prešernovo razstavo. Pri zbiranju gradiva so z ljubljanskega strelišča prinesli Langusovo sliko župana Hradeckega (restavriral jo je slikar France Podrekar). Dr. Mirko Pretnar je na hrbtni strani slike v zgornjem delu za okvirrom našel prilepljen zaprašen list s tiskanim sonetom Hradeckemu. Pod naslovom je neznana roka s črnilom razločno napisala (v gotici, delno v latinici):

Gedichte von Herrn Preschern
Dr. der Rechte.
Die Buchstaben an dem Rahm hat der
U. S. M.
Herr Josef Karinger angefertigt, so wie die
ganze Festlichkeit durchgeführt.

Sonet je javnost prvič videla na omenjeni razstavi kot tudi Langusovo sliko, ki jo danes hrani Mestni muzej.

Rokopisno notico o Prešernovem avtorstvu pa moremo podkrepiti s tiskanim pričevanjem iz same Prešernove dobe. Podatek mi je dal JOKA ŽIGON, ki me je napolnil k Ilirskemu listu. V seznamu muzejskih novitet, ki jih je objavljval IB (Verzeichniss Nro. 13 der eingegangenen Museums-Beiträge. 23. Mai 1834. Nr. 446, piše: »Eben-dieser³ als Oberschützenmeister* der hiesigen bürgerl. Schiessstätte übergibt ein aus Anlass der Feyerlichkeit, welche am 4. Mai 1834 bei der Aufstellung des Bildnisses des derzeitigen Protectors der bürgerl. Schiessstätte, Herrn Johann Nep. Hradeczky, k. k.

Rathes, Bürgermeisters der landesfürstlichen Provinzial-Hauptstadt Laibach, und ständischen Verordneten der landesfürstlichen Städte Statt fand, von dem vaterländischen Dichter, Herrn Dr. Preschern verfasstes Gedicht.

Dem Curatorio des Landes-Museum ist dieser Beitrag zu den Erinnerungs Tafeln unserer Zeit ein willkommenes und geehrtes Geschenk, weil es dazu mitwirken soll, des Andenken an die Verdienste eines Mannes zu bewahren, der für sein Vaterland mit dem edelsten Eifer wirksam ist.

Dieses würdige Bestreben für alles Gutte und Gemeinnützige thätig zu sein, hat dieser ausgezeichnete Staatsbeamte auch bei der Errichtung des Museums erprobt, und das Curatorium desselben ergreift mit Vergnügen die Gelegenheit den öffentlichen Ausdruck der Erkenntlichkeit und Hochachtung, welcher dem Herrn Bürgermeister Hradecky in diesem schönen Sonette dargebracht ist, in den Sammlungen des Landes-Museums den Nachkommen überliefern zu können.«

V muzejskih zbirkah je Joka Žigon res našel Karingerjevo darilo (širina lista 416 mm, višina 250 mm, prepolovljen, naslov na prvi, sonet na tretji strani). Zapis v Ilirskemu listu je še prepričljivejši kot rokopisna pripomba na izvodu, ki se je skrival za Langusovo sliko. Muzejsko sporočilo o avtorstvu »domovinskega pesnika gospoda dr. Prešerna zložene pesmi« je bila zabeležena takoj po slavnosti na ljubljanskem strelišču, katero je vodil sam darovalec muzejskega izvoda priložnostnega soneta.

² Pesem gospoda Prešerna, doktorja prava. Črke na okviru je napravil nižji strelski mojster gospod Jožef Karinger, kakor tudi izpeljal celo slovesnost.

³ Prav ta višji strelski mojster tukajšnjega meščanskega strelišča izroči od domovinskega pesnika gospoda dr. Prešerna zloženo pesem ob priliki slovesnosti, ki je bila 4. maja 1834 pri namestitvi slike sedanjega pokrovitelja meščanskega strelišča gospoda Janeza Nep. Hradeckega, c. k. svetnika, župana deželno knežjega pokrajinskega glavnega mesta Ljubljane in stanovskega odbornika deželno knežjih mest. Kuratoriju Deželnega muzeja je ta prispevek k spominskim ploščam našega časa dobrodošlo in častno darilo, ker hoče pripomoči k temu, da se ohrani spomin na zasluge moža, ki deluje za svojo domovino z najplemenitejšo vnamo.

To vredno stremljenje za vsem dobrim in splošno koristno dejavnostjo je ta odlični državni uradnik preizkusil tudi pri ustanovitvi muzeja in kuratoriji le tega z radostjo uporabljal priliko, da javno izrazi hvaležnost in visoko spoštovanje, ki je bilo poklonjeno gospodu županu Hradeckemu v tem lepem sonetu in v zbirkah Deželnega muzeja potomcem izročeno.

* Namreč Jožef Karinger, ki je bil po slovesnosti maja 1834 višji strelski mojster: pod št. 445 piše, da je on daroval Deželnemu muzeju stare kovance.

V Ljubljani imamo še tretji izvod tega zanimivega tiska, na katerega me je opozoril France Dobrovoljec. Hrani ga Slovanska knjižnica, v njene zbirke pa je prišel iz nekdanje Mestne knjižnice. (List je lepo ohranjen; nekdanjo belino je zamenjala rjavkasta barva; prav rahlo se pozna še zlata obreza.)

Še beseda o drugem Karingerjevem darilu Deželnemu muzeju, ki je prav tako izpričano v Ilirskem listu.

Leta 1843 so strelišče povečali in 14. maja tega leta so slovesno proslavili desetletnico izvolitve Hradeckega za protektorja strelskega društva. To pot sicer niso odkrili slike, ponovno pa so izdali kot poseben tisk slavnostno pesem, in sicer v nemških stancih: *Festgedicht bei Gelegenheit der dem Herrn Johann N. Hraderczky, k. k. Rathe, Bürgermeister der k. k. Provinzial-Hauptstadt Laibach, ständischen Verordneten der landesfürstlichen Städte etc. Retter und Protector derbürgerlichen Schiessstätte, auf dieser als Zeichen der innigsten Dankbarkeit abgehaltenen Deceniumsfeier in Gegenwart sämtlicher Mitglieder der Schützengesellschaft am 14. Mai 1843.*»

Jožef Karinger je vsekakor bil med organizatorji tudi te proslave (kot dve leti kasneje ob praznovanju 25-letnice županovanja Hradeckega), saj je bil pet let strelski mojster in med najbolj delavnimi člani strelskega društva. Prav on je bil tudi darovalec tega teksta Deželnemu muzeju, saj Ilirski list (No. 32, 10. 8. 1834, 134; Verzeichniss Nr. 2 der Museums-Beiträge, welche seit 1. Jänner 1843 eingegangen sind. Von dem ständischen Museums-Curatorium. Laibach dem 4. August 1843. Nr. 27.)

poroča: *Herr Joseph Karinger⁵, Handelsman, verehrte, in 8 vo-Das Festgedicht bei Gelegenheit der, dem Herrn Johann Hraderczky, k. k. Rath und Bürgermeister etc. abgehaltenen Deceniums-Feier in Gegenwart sämtlicher Mitglieder der Schützen-Gesellschaft in Laibach am 14. Mai 1843.*»

Narodni muzej v Ljubljani ima dva izvoda tega tiska: na rožnatem in na modrem papirju; š. 277 mm, v. 212 mm; naslov na rožnatem papirju je tiskan z zlato barvo, na modrem pa s črno, rdečo in zlato barvo, in sicer menjaje; list je prepolovljen; na levi strani je naslov, na tretji pa pesem.

Prešernovo avtorstvo je utemeljil Anton Slodnjak ob drugem natisu in prvi knjižni objavi teh stanc leta 1960. Odtlej jih imamo v vseh njegovih izdajah Prešerna. Žal pa enajsterci še vedno čakajo pesniškega prevajalca.

⁴ Slavnostna pesem ob priliki gospoda Janeza N. Hraderckega, c. k. svetnika, župana c. k. pokrajinskega glavnega mesta Ljubljane, stanovskega odbornika deželnoknežjih mest etc., rešitelja in zaščitnika meščanskega strelišča, kjer je bila kot znamenje prisrčne zahvalnosti proslava desetletnice v navzočnosti vseh članov strelskega društva 14. maja 1843.

⁵ Gospod Jožef Karinger, trgovec, je daroval v oktavu — Slavnostna pesem ob priliki proslave desetletnice v čast gospodu J. H. . . ., v navzočnosti vseh članov strelskega društva v Ljubljani.

LITERATURA

Prešeren, Pesnitve in pisma II., Pesmi in pisma (Uredil Anton Slodnjak), 1960, s. 264, s. 283, 291; SBL I, 340; Radics: Geschichte der Laibacher Schützen-Gesellschaft, 1862, 10; — Prešernov album 1950, 299; Kidrič, Prošnja prešernoslovca spriču Prešernovega tedna in bližajoče se stoletnice Poeziji. Ljudska pravica 1946, št. 3, 8. 11., stran 3.

Slane Grebenc
Gradbena tehniška šola v Ljubljani

NOV JEZIKOSLOVNI ČASOPIS

Inštitut za jezikoslovje beloruske akademije znanosti v Minsku je v lanskem letu začel izdajati svojo revijo *Belaruskaja lingvistyka*. Letnik 1972 obsega dva zvezka (168 str.) in tako naj bi revija izhajala tudi v prihodnje; uredniki so znani beloruski jezikoslovci, sodelavci inštituta: M. V. Biryła, A. I. Žuraški, V. U. Martynaŭ, Ju. F. Mackevičeva, A. Ja. Mihnevič, A. I. Padlužny, M. R. Sudnik (odgovorni urednik). Revija objavlja največ prispevkov o beloruskem jeziku, vendar tematike ne omejuje, tako da srečamo v njej tudi razprave s širšimi primerjalno slovanskimi in germanskimi razgledi, pa tudi iz splošnega jezikoslovja.

V prvem zvezku so nanizani prispevki: M. R. Sudnik v kratkem pregledu predstavlja belorusko jezikoslovje zadnjih petdesetih let; vodja skupine za beloruski etimološki slovar V. U. Martynaŭ razpravlja o nekaterih vidikih beloruskih etimoloških raziskav; vprašanje mednarečnih potez na osrednjem beloruskem jezikovnem ozemlju (področje Minska) osvetljuje N. T. Vajtovičeva; v novoopremljenem laboratoriju za eksperimentalno fonetiko (na akademiji) sta A. I. Padlužny in V. M. Čekman raziskala artikulacijske posebnosti »občutljivih« beloruskih soglasnikov *c', dz', s', z'* — v razpravi svoje ugotovitve ponazarjata s